

CURSUL NR.12

MĂSURI DE PRUDENȚĂ BANCARĂ

Introducere

Controlul prudential are ca obiectiv împiedicarea manifestării riscurilor interne și externe la nivelul unei instituții de credit, precum și evitarea propagării acestora.

La nivel microeconomic, controlul prudential constă în gestionarea internă a activității, avându-se în vedere evoluția constrângerilor care se exercită din exterior, respectiv modificări ale cadrului de desfășurare a activității sau redefiniri ale regulilor prudentiale la nivel național sau internațional.

Controlul intern corespunde autocontrolului prin care se poate ameliora nivelul rezultatelor financiare și raportul dintre costuri și randament. Un control intern eficient constituie un instrument de gestiune indispensabil bunei funcționări a instituțiilor de credit și completează în mod necesar măsurile prudentiale.

Nu există, teoretic, nici un sistem sau vreo schemă optimă pentru procesul de reglementare și supraveghere al instituțiilor de credit. În realitate, aceste sisteme de reglementare diferă considerabil de la țară la țară. Pe lângă diferențele în structura politică, cei mai importanți factori care motivează diferențele în încercările de abordare a supravegherii includ complexitatea generală și nivelul de dezvoltare a sistemului financiar, mărimea și concentrarea instituțiilor de credit, relativa deschidere a sistemului financiar, natura și întinderea publicității pozițiilor financiare ale băncilor, precum și disponibilitatea resurselor umane și tehnice pentru reglementare și supraveghere.

Totuși, un cadru implicit pentru reglementarea și supravegherea bancară poate fi găsit în “*Core Principles pentru o supraveghere eficientă*” emis de Comitetul pentru supraveghere bancară de la Basel. Cadrul cuprinde 4 seturi de măsuri, distincte și totuși complementare, și anume:

* măsuri legale și instituționale referitoare la formularea și implementarea politicii publice, respectând sectorul financiar, și, în particular, sistemul bancar;

* m[suri regulatorii privind formularea legilor, a politicilor, prescrip\iilor, ghidurilor sau directivelor aplicabile institu\iilor de credit (cerin\ele de capital, ghidurile de management al riscurilor, înregistr[rile contabile =i provizioanele);

* m[suri de supraveghere cu respectarea implement[r]ii regulamentelor de supraveghere =i monitoriz[r]ii aplic[r]ii lor;

* m[suri de siguran\ ce asigur[un cadru pentru manevrarea dificult[\ilor de natura lichidit[\ii =i solvabilit[\ii ce pot afecta institu\iile de credit individuale sau sistemul bancar ca întreg, sau pentru împ[r]irea pierderilor financiare ce pot apare (ex. scheme de asigurare a depozitelor)

Referitor la m[surile luate de supraveghere, Core Principles descriu ceea ce poate fi numit „leag\nul spre mormânt”, abordare ce acoper[autorizarea b[ncilor individuale, desf[urarea procesului de supraveghere =i mecanismele de luare a unor m[suri de corec\ie în cazul institu\iilor care nu îndeplinesccerin\ele regulamentare sau cele pruden\iale (ultimele incluzând =i metode de redresare pentru institu\ii care se confrunt[cu pierderi serioase sau lipsuri =i posibila reactivare prin aranjamente asiguratorii). Obiectivul general al acestui proces cuprinz[tor de supraveghere este de a garanta faptul c[b[ncile pot fi înfiin\ate, vindecate =i restructurate într-o manier[sigur[, transparent[=i eficient[.

Desf[urarea supravegherii bancare const[dintr-un mix de proceduri off-site =i on-site. Monitorizarea off-site este instrumentul minim de desf[urare a supravegherii. Autorit[\ile de supraveghere care nu au mandatul sau resursele pentru desf[urarea periodic[de examin[r]ii on-site se folosesc în mod extensiv de această metod[pentru a monitoriza condi\ia financiar[=i performan\ele b[ncilor =i pentru a identifica acele institu\ii care necesit[o aten\ie deosebit[. Procesul presupune analiza financiar[periodic[=i verificarea informa\iilor primite de c[tre supraveghetori, referitoare la activitatea bancar[. În mod obi=nuit, supraveghetorii solicit[b[ncilor, subiect al reglement[r]ii, s[raporteze gradul de îndeplinire acerin\elor, situa\iile bilan\iere =i ale contului de profit =i pierdere, profilul de activitate, creditele, plasamentele, pasivele, nivelul capitalului =i al lichidit[\ii, provizioanele pentru pierderi din credite, etc.

În timpul examin[r]ilor on-site, supraveghetorii fac o apreciere general[a institu\iei bancare, pornind de la ideea de organiza\ie. Examinarea prin intermediul examinerilor specializa\i =i preg[ti\i permite aprecierea cu mai mult[acurate\ea a factorilor calitativi cum ar fi capacitatea managementului =i procedurile controlului intern care pot s[nu se reflecte adecvat în rapoartele de reglementare. Autorit[\ile de supraveghere pot de asemenea s[împuterniceasc[organiza\ii externe, cum ar fi cazul auditorilor externi, s[desf[ureze examin[r]i complete on-site sau s[acopere domenii

specifice ale operațiunilor din cadrul unei instituții bancare. Bineînțeles că auditorii externi efectuează în mod independent acțiuni de audit statutar al contabilității băncii și urmăresc respectarea procedurilor contabile și conformarea cu cele mai bune practici în domeniu. În principal, acest lucru ar putea pune la dispoziția supraveghetorilor o asigurare suplimentară a faptului că situațiile contabile ale băncii oferă o imagine corectă a poziției financiare a acesteia. În multe cazuri examinatorii bancari vor acorda o atenție deosebită acestor rapoarte de audit și modalităților în care băncile folosesc recomandările formulate de auditorii lor externi.

În ultimii ani supraveghetorii au adoptat abordări noi și au dezvoltat noi sisteme de efectuare a supravegherii în scopul de a fi mai bine înarmați pentru a putea face față multiplelor provocări datorate înnoirilor în domeniul financiar și globalizării. Aceste noi sisteme încearcă să aprecieze și să producă schimbări în condiția financiară a băncii și în profilul său de risc și să avertizeze din timp supraveghetorul în vederea inițierii de acțiuni sigure.

Supravegherea on-site și off-site

Rating-urile atribuite de supraveghere instituțiilor de credit au apărut inițial ca aprecieri derivate pe baza examinărilor on-site. În ultimii ani, abordarea a cunoscut o mare dezvoltare și a fost aplicată să funcționeze pe baze off-site. Sistemele de rating ale supravegherii bancare ajută la identificarea instituțiilor a căror condiție impune o atenție specială din partea supravegherii.

Ratingurile examinării on-site se bazează pe aprecieri subiective făcute de examinator asupra diferitelor aspecte ale funcționării instituției bancare. Totuși, aprecierile vizează anumite semne evidente care reprezintă fundamentul aprecierii; acestea nu sunt riguroase și restrictive și permit examinatorului să ia în considerație și alți factori pe care-i consideră pertinenti pentru aprecierea sa, în legătură cu instituția bancară. În timp ce, rating-urile examinărilor on-site pot fi împărtășite cu managementul băncii în cauză, acestea nu sunt făcute public.

Rating-urile supravegherii off-site se bazează pe analiza off-site a informațiilor reglementate a se transmite băncii centrale, precum și a altor informații aflate la dispoziția supraveghetorului ca și a informațiilor din rapoartele de examinare on-site. Aceste rating-uri se atribuie pe baza unui proces continuu de evaluare a unei instituții bancare într-o perioadă de timp, în general de un an. Ratingurile de supraveghere bancară off-site sunt în general confidențiale și de uz intern al supraveghetorilor.

Normele de prudență bancară aplicate în România

Indicatorii de prudență bancară se exprimă, în general, prin anumite raporturi și au ca sferă de cuprindere principalele aspecte ale gestiunii bancare. Respectarea acestor indicatori orientează strategia bancară și permite armonizarea cu legislația europeană în vederea integrării băncilor europene și cu cea internațională.

Pentru băncile membre ale Uniunii Europene, prudența bancară poate fi caracterizată prin următorii indicatori: solvabilitatea bancară; coeficientul riscurilor mari; coeficientul de adaptare la riscul de piață; nivelul participățiilor financiare; nivelul capitalului minim.

La nivelul fiecărei bănci, există și niveluri proprii ale unor raporturi, precum și raportul de lichiditate și coeficientul fondurilor proprii și al resurselor permanente.

În România, procesul de aderare la Uniunea Europeană a presupus și transpunerea legislației naționale la acquis-ul comunitar, în special la Directivele comunitare.

Astfel, în baza OUG nr.99/2006, Banca Națională a României supraveghează activitatea instituțiilor de credit pe baza raportărilor de prudență bancare.

Principalele cerințe prudențiale pe care trebuie să le respecte băncile sunt¹:

- *Nivelul minim de solvabilitate*, determinat ca raport între nivelul fondurilor proprii și totalul activelor și elementelor în afara bilanșului, ponderate în funcție de gradul lor de risc;
- *Expunerea maximă față de un singur debitor*, exprimat procentual, ca raport între valoarea totală a acestuia și nivelul fondurilor proprii ale băncii;
- *Expunerea maximă agregată*, exprimat procentual, ca raport între valoarea totală a expunerilor mari și nivelul fondurilor proprii;
- *Nivelul minim de lichiditate*, determinat în funcție de scadențele creanțelor și angajamentelor băncii;
- *Clasificarea creditelor acordate și a dobânzilor net încasate aferente acestora și constituirea provizioanelor specifice de risc*;
- *Poziția valutară*, exprimat procentual în funcție de nivelul fondurilor proprii;
- *Administrarea resurselor și plasamentelor băncii*;

În baza reglementărilor emise de Banca Națională a României, băncile au obligația de a determina nivelul fondurilor proprii, pe baza datelor din bilanțul contabil, în conformitate cu metodologia descrisă în normele menționate mai sus.

Fondurile proprii constituie instrumentul central de măsură pentru majoritatea reglementărilor bancare.

Privite ca o garanție a solvabilității bancare, fondurile proprii îndeplinesc mai multe funcții:

funcția de garantare împotriva pierderilor → prin capitalurile proprii și fondurile asimilate lor;

funcția de încredere → un volum suficient de fonduri proprii întărește încrederea deponenților în solvabilitatea băncilor;

funcția de compensare a eventualelor pierderi;

funcția de distribuire a profiturilor.

Definirea riscului de insolvență este strâns legată de nivelul capitalurilor băncii.

Astfel, vom spune că **riscul de insolvență este riscul de pierdere a fondurilor proprii ale băncilor.**

Fondurile proprii ale unei bănci erau formate din următoarele categorii de capital:

- capital propriu;
- capital suplimentar.

Capitalul propriu se compune din:

- a) capitalul social vărsat;
- b) primele legate de capital, integral încasate;
- c) rezervele legale;
- d) rezerva generală pentru riscul de credit;
- e) rezervele din influențe de curs valutar aferente aprecierii disponibilităților în valută reprezentând capital social în valută, conform Hotărârii Guvernului nr. 252/1996 privind regimul diferențelor de curs valutar aferente capitalului social în devize și alte operațiuni;
- f) rezervele constituite din prime legate de capital și repartizări din profitul net;
- g) rezervele din diferențele favorabile din reevaluarea patrimoniului;
- h) fondul imobilizărilor corporale;
- i) fondul pentru creșterea surselor proprii de finanțare;
- j) fondurile constituite de bănci;
- k) rezervele statutare;
- l) rezultatul reportat reprezentând profit nerepartizat;
- m) rezultatul net al exercițiului financiar curent reprezentând profit;
- n) fondurile cu caracter permanent puse la dispoziție unităților proprii din străinătate.

În vederea determinării nivelului capitalului propriu se deduceau următoarele elemente:

- a) sumele reprezentând contravaloarea acțiunilor proprii răscurpate în vederea reducerii capitalului social în condițiile prevăzute de Legea bancară;
- b) valoarea neamortizată a cheltuielilor de constituire;
- c) valoarea netă a fondului comercial;
- d) sumele din profitul net al exercițiului financiar curent reprezentând dividende, participarea personalului la profit și cota de participare a managerului la profit etc.

Aceste sume se calculează extracontabil, prin aplicarea asupra profitului net înregistrat la finele fiecărei luni a ponderii respectivelor elemente înregistrate conform repartizărilor din profitul net pe aceste destinații, efectuate pe baza bilanțului contabil al anului precedent;

- e) sumele reprezentând cheltuieli de repartizat și cheltuieli înregistrate în avans, care urmează a se suporta egalat pe cheltuieli în perioadele sau în exercițiile financiare viitoare;
- f) rezultatul reportat reprezentând pierdere neacoperită;
- g) rezultatul net al exercițiului financiar curent reprezentând pierdere;
- h) repartizarea profitului;
- i) dotările pentru unitățile proprii din străinătate.

Capitalul suplimentar se compunea din:

- a) alte rezerve decât cele incluse în capitalul propriu;
- b) datoria subordonată;
- c) subvențiile pentru investiții;
- d) diferențele favorabile din reevaluarea patrimoniului.

Începând cu anul 2008, se aplică Regulamentul nr. 18/23/2006 privind fondurile proprii ale instituțiilor de credit și ale firmelor de investiții, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1034bis din 27/12/2006. Acesta se aplică băncilor, băncilor de economisire și creditare în domeniul locativ, băncilor de credit ipotecar, caselor centrale ale cooperativelor de credit și instituțiilor emitente de monedă electronică, persoane juridice române, și reglementează metodologia de calcul a fondurilor proprii, la nivel individual și consolidat și, după caz, la nivel de rețea cooperatistă, precum și nivelul minim al capitalului inițial al acestor instituții și al rețelei cooperatiste.

Fondurile proprii ale instituțiilor de credit și respectiv ale unei rețele cooperatiste de credit sunt formate din fonduri proprii de nivel 1 și fonduri proprii de nivel 2.

Fondurile proprii ale sucursalelor din România ale instituțiilor de credit din state terțe sunt reprezentate de fondurile proprii de nivel 1.

Elementele componente ale fondurilor proprii trebuie să poată fi utilizate în orice moment și cu prioritate pentru a absorbi pierderile, să nu implice costuri fixe pentru instituția de credit și să fie efectiv puse la dispoziția acesteia, respectiv să fie integral plătite.

Fondurile proprii de nivel 1 reprezintă o componentă a fondurilor proprii și cuprind:

- a)** capitalul social subscris și vărsat, cu excepția acțiunilor preferențiale cumulative sau, după caz, capitalul de dotare pus la dispoziția sucursalei din România de către instituția de credit din statul terț;
- b)** primele de capital, integral încasate, aferente capitalului social;
- c)** rezervele legale, statutare și alte rezerve, precum și rezultatul reportat pozitiv al exercițiilor financiare anterioare, rămas după distribuirea profitului;
- d)** profitul net al ultimului exercițiu financiar, reportat până la repartizarea sa conform destinațiilor stabilite de adunarea generală a acționarilor, în limita sumei ce se intenționează a se repartiza ;

Pentru determinarea nivelului fondurilor proprii de nivel 1 se vor deduce următoarele elemente:

- a)** valoarea de înregistrare în contabilitate (cost de achiziție) a acțiunilor proprii deținute de instituția de credit;
- b)** obligațiile casei centrale față de cooperativele de credit afiliate reprezentând diferențe rămase de regularizat ca urmare a recalculării la sfârșitul exercițiului financiar a valorii participațiilor acestora la capitalul social al casei centrale;
- c)** sumele reprezentând contravaloarea părților sociale aferente aportului cooperativelor de credit la capitalul social al casei centrale la care sunt afiliate, în cazul în care aceste cooperative participă la un proces de fuziune sau de divizare de rețele cooperatiste, în urma cărora vor părăsi rețeaua, sau în cazul în care casa centrală a hotărât dizolvarea lor, urmată de lichidare. Sumele vor fi deduse începând cu data hotărârii consiliului de administrație al casei centrale cu privire la încetarea calității de cooperativă de credit afiliată la respectiva casă centrală;
- d)** rezultatul reportat, reprezentând pierdere;
- e)** pierderea perioadei curente înregistrată până la data determinării fondurilor proprii;
- f)** valoarea de înregistrare în contabilitate a imobilizărilor necorporale.

Capitalul inițial al instituțiilor de credit este reprezentat de capitalul social subscris și vărsat.

Băncile persoane juridice române trebuie să dispună la momentul autorizării de un nivel al capitalului inițial de minimum 37 milioane RON.

Băncile de credit ipotecar trebuie să dispună la momentul autorizării de un nivel al capitalului inițial de minimum 25 milioane RON.

Băncile de economisire și creditare în domeniul locativ trebuie să dispună la momentul autorizării de un nivel al capitalului inițial de minimum 25 milioane RON.

Instituțiile emitente de monedă electronică trebuie să dispună la momentul autorizării de un nivel al capitalului inițial de minimum 12 milioane RON.

Nivelul minim al capitalului inițial și, respectiv, cel al fondurilor proprii ale unei case centrale se stabilește la echivalentul în lei a 5 milioane euro.

Limita minimă a fondurilor proprii ale unei cooperative de credit se stabilește la 300 mii RON.

Nivelul minim al capitalului agregat și, respectiv, cel al fondurilor proprii ale unei rețele cooperatiste se stabilește la echivalentul în lei a 10 milioane euro.

Fondurile proprii de nivel 2 se compun din:

- a)** Fonduri proprii de nivel 2 de bază;
- b)** Fonduri proprii de nivel 2 suplimentar.

Fondurile proprii de nivel 2 de bază se compun din:

- a)** rezervele din reevaluarea imobilizărilor corporale, ajustate cu obligațiile fiscale aferente, previzibile la data calculării fondurilor proprii;
- b)** alte elemente care îndeplinesc condițiile prevăzute de lege;
- c)** titlurile pe durată nedeterminată și alte instrumente de aceeași natură care îndeplinesc, cumulativ,

Fondurile proprii de nivel 2 suplimentar se compun din acțiunile preferențiale cumulative pe durată determinată și capitalul sub formă de împrumut subordonat.

Principali indicatori de prudență bancară calculați de bănci și raportați la Banca Națională a României sunt:

1. **Creditele =i plasamentele** care se clasifică în următoarele categorii²:

- *standard*;
- *în observație* (numai pentru creditele acordate clienților din sectorul nebancar);
- *substandard* (numai pentru creditele acordate clienților din sectorul nebancar);
- *îndoielnic* (numai pentru creditele acordate clienților din sectorul nebancar);
- *pierdere*.

Clasificarea creditelor și a plasamentelor se face prin aplicarea simultană a următoarelor trei criterii:

- *serviciul datoriei* care reprezintă capacitatea debitorului de a-și onora datoria la scadență, exprimată ca număr de zile de întârziere la plată de la data scadenței;

- *performanța financiară* reprezintă reflectarea potențialului economic și a solidității financiare ale unei entități economice, obținut în urma analizării unui ansamblu de factori cantitativi (indicatori economico-financiar calculați pe baza datelor din situațiile financiare anuale și periodice, denumite în continuare situații financiare) și calitativi;

- *inițierea de proceduri judiciare* reprezintă cel puțin una dintre următoarele măsuri luate în scopul recuperării creanțelor:

1. darea de cître instanță a hotărârii de deschidere a procedurii falimentului;
2. declanșarea procedurii de executare silită față de persoanele fizice sau juridice.

Categoriile de performanță financiară sunt notate de la A la E, în ordinea descrescătoare a calității acestora.

În cazul clienților din sectorul bancar, precum și în cazul persoanelor fizice performanța financiară este considerată în categoria A.

În cazul în care băncile se găsesc în imposibilitate de a evalua performanța financiară a unui client din sectorul nebancar, aceasta va fi încadrat direct în categoria E.

² Regulamentul nr. 5/2002 privind clasificarea creditelor și plasamentelor și constituirea, regularizarea și utilizarea provizioanelor specifice de risc de credit și Normele metodologice nr. 12/2002 pentru aplicarea Regulamentului nr. 5/2002, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 626/23 august 2002, modificat prin Regulamentul nr. 4/2008.

Creditele acordate unui debitor și/sau plasamentele constituite la acesta se încadrează într-o singură categorie de clasificare, pe baza principiului declasării prin contaminare, respectiv prin luarea în considerare a celei mai slabe dintre categoriile individuale de clasificare.

Pentru determinarea necesarului de provizioane specifice de risc de credit, aferent unui credit sau plasament, se parcurg următoarele etape, în baza regulamentului menționat:

1. determinarea bazei de calcul pentru provizioanele specifice de risc de credit, astfel:

1.1. prin deducerea din expunerea băncii față de debitor a garanțiilor acceptate a fi luate în considerare conform Normelor metodologice ale Băncii Naționale a României nr. 12/2002 pentru aplicarea Regulamentului nr. 5, în cazul unui credit clasificat în categoria “standard”, “în observație”, “substandard”, “îndoielnic” și “pierdere”, în situația în care nu s-au inițiat proceduri judiciare și în situația în care toate sumele respectivului credit înregistrează un serviciu al datoriei de cel mult 90 de zile;

1.2. prin luarea în considerare a întregii expuneri, indiferent de garanții, în cazul unui credit clasificat în categoria “pierdere”, în situația în care s-au inițiat proceduri judiciare sau în situația în care cel puțin una dintre sumele respectivului credit înregistrează un serviciu al datoriei mai mare de 90 de zile, precum și în cazul unui plasament, indiferent de categoria de clasificare aferentă acestuia;

2. aplicarea coeficientului de provizionare asupra bazei de calcul obținute.

Constituirea de provizioane specifice de risc de credit se referă la crearea acestora, lucru realizat prin includerea pe cheltuieli a sumei reprezentând nivelul necesarului de provizioane specifice de risc de credit.

Regularizarea provizioanelor specifice de risc de credit se realizează prin includerea pe cheltuieli sau prin reluarea pe venituri a sumei reprezentând diferența dintre nivelul existent în sold al provizioanelor specifice de risc de credit și nivelul necesarului.

Utilizarea provizioanelor specifice de risc de credit se referă la anularea provizioanelor specifice de risc de credit, în cazul realizării riscului de credit, și se realizează prin reluarea pe venituri a sumei reprezentând nivelul existent în sold al provizioanelor specifice de risc de credit aferente creditelor și/sau plasamentelor care se scot în afara bilanșului.

Băncile **pot scoate** în afara bilanșului toate sumele aferente unui credit sau unui plasament, în următoarele cazuri:

1. cel puțin una dintre sumele respective înregistrează un serviciu al datoriei mai mare de 360 de zile;

2. s-a investit cu formulă executorie:

- contractul de credit, precum și contractele de garanție, dacă este cazul;
- hotărârea judecătorească definitivă ce dispune asupra contractului de credit, precum și asupra contractelor de garanție, dacă este cazul, sau asupra contractului de plasament;

3. s-a declanșat procedura de executare silită în cazul persoanelor fizice sau juridice;

4. instanța a dat hotărârea de deschidere a procedurii de faliment.

Operațiunile de scoatere în afara bilanșului sunt precedate în fiecare caz de încadrarea sumelor respective în categoria "pierdere" și de constituirea sau regularizarea, după caz, a provizioanelor specifice de risc de credit.

Regulamentul de clasificare a creditelor și de constituire a provizioanelor specifice de risc a asigurat armonizarea cu principiile Comitetului de la Basel referitoare la criteriile pentru stabilirea provizioanelor specifice de risc. Prevederile regulamentului sunt aplicabile băncilor – persoane juridice, precum și organizațiilor cooperatiste de credit.

Ca o concluzie, principalele aspecte vizate de regulament sunt:

□ ***accesul la credite :***

- urmărește stabilirea unui nivel adecvat de provizioane care să reflecte riscul aferent activității de creditare desfășurate de instituțiile de credit și nu limitarea accesului la credite;
- nu tratează în mod diferențiat categoriile de clienți după criterii de încadrare cum ar fi: dimensiunea activității

□ ***criterii de clasificare în scopul provizionării, legate de cuantificarea riscului de credit:***

- creditele și plasamentele sunt clasificate prin aplicarea simultană a trei criterii: serviciul datoriei, performanța financiară și inițierea de proceduri judiciare;
- oferă băncilor flexibilitate în evaluarea performanței financiare a clienților, nefiind impus un algoritm unic.

□ ***nivelul garanțiilor: metodologia prevede modul de luare în calcul a garanțiilor și nu nivelul ce trebuie constituit de debitor, acesta fiind stabilit în mod discreționar de către bănci.***

2. Grup de clienți aflați în legătură³ se înțeleg două sau mai multe persoane fizice și/sau juridice:

a) care constituie, dacă nu se dovedește altfel, un singur risc, deoarece una dintre ele deține, direct sau indirect, controlul asupra celeilalte ori celorlalte; sau

b) între care nu există o relație de control în sensul exprimat la lit.a), dar care trebuie să fie considerate ca reprezentând un singur risc, deoarece între ele există asemenea legături încât, dacă una dintre ele s-ar confrunta cu probleme financiare, există probabilitatea ca și cealaltă sau toate celelalte să se confrunte cu dificultăți de rambursare.

3. grup de persoane fizice cu influență semnificativă asupra unei/unor entități din cadrul grupului instituției de credit - orice grup format din membrii, persoane fizice, ai unui grup de clienți aflați în legătură care are/exercită o influență semnificativă asupra grupului instituției de credit.

În scopul aplicării acestei definiții în cadrul regulamentului, se iau în considerare numai acele grupuri de persoane fizice cu influență semnificativă, care au în componența lor cel puțin un membru care are calitatea de salariat al unei/unor entități din cadrul grupului instituției de credit. Pentru scopurile acestei definiții, va fi luat în considerare și cazul particular în care un grup de persoane fizice cu influență semnificativă este format dintr-un singur membru.

Unele dintre cele mai întâlnite cazuri de grupuri de persoane fizice cu influență semnificativă sunt:

a) cazul unui grup reprezentat de membrii unei familii din care un membru este persoană care deține funcție executivă; totodată pot exista cazuri în care între un membru al familiei și o altă persoană există, în sensul că se exercită, o relație similară celei de control, în aceste cazuri membrii familiei împreună cu persoana respectivă constituind un grup de persoane fizice cu influență semnificativă;

b) cazul unui grup reprezentat de membrii unei familii din care un membru este administrator sau acționar semnificativ în una dintre entitățile grupului instituției de credit, iar alt membru are calitatea de salariat în aceeași/altă entitate din acest grup.

4. monitorizarea și raportarea expunerilor mari

Expunerea unei instituții de credit față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură este considerată ca fiind expunere mare dacă valoarea sa este egală sau depășește 10% din fondurile proprii ale instituției de credit.

O instituție de credit nu poate înregistra față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură expuneri a căror valoare totală depășește 25% din fondurile sale proprii.

³ Regulamentul BNR-CNVM nr.16/21/2006 privind expunerile mari ale instituțiilor de credit și ale firmelor de investiții. Acest regulament stabilește modul în care se realizează monitorizarea, raportarea și supravegherea expunerilor mari. Regulamentul se aplică instituțiilor de credit, persoane juridice române și sucursalelor din România ale instituțiilor de credit din state terțe.

În cazul în care clientul sau grupul de clienți aflați în legătură este societatea - mamă sau filiala instituției de credit și/sau una sau mai multe filiale ale acelei societăți-mamă, procentul de mai sus Valoarea cumulată a expunerilor mari ale unei instituții de credit nu poate depăși 800% din fondurile sale proprii.

5. Limita minimă a indicatorului de solvabilitate, calculat ca raport între nivelul fondurilor proprii și expunerea netă, este de 12%, iar limita minimă a indicatorului de solvabilitate, calculat ca raport între nivelul capitalului propriu și expunerea netă, este de 8%.

6. În România, *supravegherea riscului de lichiditate* se realizează⁴:

a) de bănci;

b) de Banca Națională a României, pe baza indicatorului de lichiditate raportat de bănci.

Limita minimă a indicatorului de lichiditate este 1 și se calculează ca raport între lichiditatea efectivă și lichiditatea necesară, pe fiecare bandă de scadență.

Lichiditatea efectivă se determină de către instituțiile de credit prin însumarea, pe fiecare bandă de scadență, a activelor bilanțiere și a angajamentelor primite evidențiate în afara bilanțului.

Lichiditatea necesară se determină prin însumarea, pe fiecare bandă de scadență, a obligațiilor bilanțiere și a angajamentelor date evidențiate în afara bilanțului.

În cazul înregistrării unui excedent de lichiditate în oricare dintre benzile de scadență, cu excepția ultimei benzi, acesta se adugă la nivelul lichidității efective, aferent benzii de scadență următoare.

Băncile trebuie să mențină în permanență indicatorul de lichiditate cel puțin la nivelul de 1.

8. În vederea *limitării riscurilor ce pot apărea ca urmare a desfășurării operațiunilor valutare* de către bănci, Banca Națională a României reglementează nivelul maxim al pozițiilor valutare individuale ajustate și al poziției valutare totale și se aplică băncilor persoane juridice române, denumite în continuare bănci.

⁴ Normele nr. 1/2001 privind lichiditatea, cu modificările și completările ulterioare, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.201/20 aprilie 2001, modificate

Poziția valutară într-o anumită deviză reprezintă, conform normelor amintite, soldul net al patrimoniului în deviza respectivă, fiind expresia riscului valutar.

Poziția valutară individuală ajustată este poziția valutară individuală ajustată cu echivalentul în lei actualizat al capitalului social subscris și vârsat în devize și al primelor de emisiune plătite în devize, calculat în funcție de diferențele de curs valutar aferente disponibilităților în devize reprezentând aportul la capitalul social și primele de emisiune plătite în devize;

Poziția valutară totală reprezintă valoarea cea mai mare, în modul, dintre totalul pozițiilor valutare individuale ajustate lungi și totalul pozițiilor valutare individuale ajustate scurte.

În România, supravegherea riscului valutar se realizează:

- a) de bănci;
- b) de Banca Națională a României, pe baza indicatorilor de poziție valutară raportați de bănci.

Poziția valutară într-o anumită deviză se calculează ca sumă algebrică a poziției valutare bilanșiere⁵ și a poziției valutare extrabilanșiere⁶.

Cursurile de schimb utilizate pentru determinarea pozițiilor valutare individuale sunt cele prevăzute în lista comunicată de Banca Națională a României din ziua pentru care se face raportarea.

Poziția valutară totală va fi lungă atunci când totalul pozițiilor valutare individuale ajustate lungi este mai mare decât totalul pozițiilor valutare individuale ajustate scurte și va fi scurtă atunci când totalul pozițiilor valutare individuale ajustate scurte este mai mare decât totalul pozițiilor valutare individuale ajustate lungi.

La sfârșitul fiecărei zile bancare lucrătoare pozițiile valutare ale unei bănci sunt supuse următoarelor limitări:

- a) maximum 10% din fondurile proprii ale băncii pentru oricare dintre pozițiile valutare individuale ajustate; și
- b) maximum 20% din fondurile proprii ale băncii pentru poziția valutară totală.

Pentru limitarea riscului valutar băncile sunt obligate:

⁵ suma evidențiată în soldul creditor sau debitor al contului 3721 "Poziție de schimb", deschis pe deviza în cauză.

⁶ suma evidențiată în soldul creditor sau debitor al contului 9361 "Poziție de schimb", deschis pe deviza în cauză.

a) să dispună de un sistem de evidență care să permită în permanență atât înregistrarea imediată a operațiunilor în devize și calcularea rezultatelor acestora, cât și determinarea pozițiilor valutare individuale ajustate și a poziției valutare totale;

b) să dețină un sistem de supraveghere și de gestiune a riscului valutar pe bază de norme și proceduri interne, aprobate de consiliul de administrație al băncii, care să respecte cerințele prezentelor norme și care să urmărească încadrarea pozițiilor valutare în limitele stabilite la art. 10;

c) să dispună de un sistem de control permanent pentru verificarea respectării procedurilor interne, necesar în vederea îndeplinirii dispozițiilor precedente;

d) să desemneze un conducător care să asigure coordonarea permanentă a activității valutare a băncii. În termen de 15 zile de la data intrării în vigoare a prezentelor norme băncile vor comunica Banca Națională a României - Direcția supraveghere identitatea persoanei din conducerea băncii care asigură coordonarea respectivei activități. În cazul desemnării unui nou conducător în calitate de coordonator al acestei activități băncile vor comunica Banca Națională a României - Direcția supraveghere identitatea noii persoane, în termen de 5 zile de la data desemnării acesteia.

Sistemul de rating CAAMPL – prezentare generală

Rolul major al autorității de supraveghere este acela de a preveni riscul sistemic prin promovarea unei supravegheri bancare eficiente care să asigure realizarea stabilității și viabilității întregului sistem bancar.

În acest sens, în România, s-a impus necesitatea implementării Sistemului Uniform de Rating Bancar - CAAMPL.

Sistemul se constituie într-un instrument eficient de lucru pentru evaluarea instituțiilor de credit în scopul identificării, într-o fază incipientă, a acelor instituții care sunt ineficiente sub aspect financiar și operațional sau manifestă tenduri adverse solicitând, din partea autorității de supraveghere, o atenție sporită.

Sistemul CAAMPL se bazează pe evaluarea a șase componente care reflectă într-o manieră uniformă și cuprinzătoare performanțele unei instituții de credit, în conformitate cu legislația și reglementările bancare în vigoare.

Componentele specifice de analiză sunt următoarele:

- adecvarea capitalului (C)
- calitatea acționariatului (A)
- calitatea activelor (A)
- management (M)
- profitabilitate (P)
- lichiditate (L)

Fiecare din cele șase componente este evaluată pe o scară de valori cuprinsă între 1 și 5, astfel încât 1 reprezintă cel mai performant nivel iar 5 cel mai scăzut. Patru din cele șase componente (C – adecvarea capitalului, A – calitatea activelor, P – profitabilitate și L - lichiditate) sunt analizate în funcție de o gamă de indicatori, pentru care sunt stabilite cinci intervale și cinci ratinguri corespunzătoare acestora.

Definirea celor cinci ratinguri compuse:

Rating compus 1

Bancile clasificate în această grupă sunt viabile sub toate aspectele și au, în general, cele șase componente evaluate în ratingul 1 sau 2. Orice deficiență este de natură minoră și poate fi controlată cu ușurință, în activitatea curentă, de către consiliul de administrație și conducerea executivă a băncii.

Aceste instituții bancare sunt capabile să facă față dificultăților reale care apar și sunt rezistente la influențele din afara sistemului bancar. Ele operează în conformitate cu legile și reglementările în vigoare și prezintă cele mai puternice performanțe și practici de administrare a riscului în funcție de mărimea instituției, complexitatea și categoria de risc.

Rating compus 2

Bancile din această grupă au o structură de bază sănătoasă. În acest caz, apar numai dificultăți moderate din categoria acelor pe care consiliul de administrație și conducerea executivă pot și doresc să le corecteze.

Aceste instituții sunt stabile și capabile de a depăși dificultățile provenite din fluctuațiile pieței și se conformează în mod substanțial legilor și reglementărilor în vigoare. În general, practicile administrării riscurilor sunt satisfăcătoare în funcție de mărimea instituției, complexitatea și categoria de risc.

În aceste cazuri, nu apar probleme reprezentative de supraveghere =i ca urmare, preocuparea organelor de supraveghere este una de rutin[.

Rating compus 3

B[ncile clasificate în această grup[necesit[un anumit grad de preocupare din partea organelor de supraveghere cu privire la una sau mai multe din cele =ase componente men[ionate.

Aceste institu[ii prezint[o combina[ie de deficien[ie care pot oscila între moderat =i sever. Managementul demonstreaz[dimensiunea capacit[ăii =i a dorin[ei de a remedia dificult[ăile în mod eficient =i la timp. În general, aceste institu[ii sunt mai pu[în capabile de a rezista la fluctua[ile pie[ei, dat[fiind vulnerabilitatea crescut[a acestora la influen[ele externe, prin compara[ie cu b[ncile clasificate în ratingul compus 1 si 2. Mai mult, aceste institu[ii se pot afla în conflict semnificativ cu aplicarea legilor =i reglement[rilor în vigoare. Practicile de administrare a riscurilor pot fi nesatisf[cătoare în func[ie de m[rimea institu[iei, complexitatea =i categoria de risc.

Aceste b[nci cer mai mult decât o supraveghere de rutin[, de=i declinul lor nu pare probabil, dat[fiind poten[ialul general =i capacitatea financiar[a acestora.

Rating compus 4

B[ncile clasificate în această grup[se caracterizeaz[, în general, prin practici ori condi[ii nesigure =i riscante. În aceste cazuri apar probleme financiare =i manageriale serioase care conduc la performan[ie nesatisf[cătoare. Problemele care apar migreaz[de la deficien[ie severe la critice, care nu au fost rezolvate în mod satisf[cător de c[tre executiv sau consiliul de administra[ie.

În general, institu[ile din această grup[sunt incapabile s[reziste fluctua[iei de pia[ă]. Nerespectarea legilor =i reglement[rilor în vigoare este întrutotul semnificativ[.

Practicile manageriale sunt, în general, inacceptabile în ceea ce prive[te dimensiunea institu[iei, complexitatea =i tipul de risc.

O supraveghere atent[este absolut necesar[, ceea ce conduce, în cele mai multe cazuri, la ac[țiuni decisive pentru remedierea problemelor.

B[ncile din această grup[reprezint[un risc pentru fondul de ? garantare a depozitelor.

Declinul este posibil dac[problemele sau deficien[ele nu se rezolv[la timp =i în mod satisf[cător.

Rating compus 5

B[ncile din această grup[prezint[cele mai nesatisf[cătoare =i riscante practici sau condi[ii, au o performan[ă critic deficitar[, adesea cu practici de administrare a riscurilor complet inadecvate în func[ie de m[rimea institu[iei, complexitatea =i categoria de risc, necesitând cea mai sever[

preocupare din punct de vedere al supravegherii. Instituirea supravegherii/administrației speciale implică declasarea băncii în ratingul inferior 5.

Volumul și gravitatea problemelor apărute depășesc capacitatea sau dorința conducerii băncii de a le controla și remedia.

În aceste situații apare necesitatea unei asistențe financiare externe sau de altă formă, imediate, pentru a păstra viabilitatea acestora.

Supravegherea atentă și continuă este absolut necesară.

Băncile din această grupă constituie un risc maxim pentru fondul de ? garantare a depozitelor și declinul este foarte probabil.